VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ



Obor: Mezinárodní studia - diplomacie

Kulturní determinanty a specifika japonské diplomacie

(bakalářská práce)

Autor: Jana Gonšenicová

Vedoucí práce: prof. PhDr. Zuzana Lehmannová, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne …… ……

podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce prof. PhDr. Zuzaně Lehmanové, CSc. za odborné vedení práce, trpělivost, vstřícnost a cenné rady, komentáře a připomínky.

Děkuji také svým rodičům a přátelům za všestrannou podporu, která mi byla poskytnuta při psaní této práce.

OBSAH

Úvod **5**

1. Vymezení specifik japonské kultury **7**

1.1. Kulturně historické a geografické souvislosti 7

1.2. Specifikace Hofstedeho kulturních dimenzí 10

2. Vývoj diplomatických vztahů Japonska v širším kulturním kontextu **14**

2.1. Stručný vývoj zahraniční politiky Japonska do konce 2. světové války 15

2.2. Diplomatické vztahy Japonska od studené války 19

2.3. Současná zahraniční politika Japonska 21

2.4. Členství v mezinárodních organizacích 24

3. Vymezení specifických rysů japonské diplomacie **25**

3.1. Tvorba zahraniční politiky v Japonsku 25

3.2. Shrnutí cílů a specifik Japonské diplomatické činnosti 27

4. Posouzení míry vlivu kulturního kontextu na jejich vývoj **31**

Závěr **36**

Seznam grafů **39**

Seznam příloh **39**

Literatura **40**

Přílohy ..... Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Jako studenta oboru diplomacie mě zajímají různé formy a druhy diplomacie, které se v mezinárodních vztazích vyskytují a zároveň jakými se jednotlivé státy vyznačují. Ve své bakalářské práci jsem se proto rozhodla zkoumat diplomatickou činnost a kulturní determinanty Japonska, které se mezi ostatními vykazuje značně specifickými a nezaměnitelnými rysy a současně je pro mě jako Evropana kultura této země naprosto odlišná.

Předmětem této bakalářské práce je zahraniční politika a diplomacie Japonska. V práci se pokusím najít spojitost mezi specifickou podobou japonské diplomacie a kulturně-historickým vývojem japonské společnosti. Pracovní hypotéza, ze které v práci vycházím, je formulována: *Systém hodnot japonské kultury je silnou determinantou specifického pojetí diplomacie*. Cílem bakalářské práce je **identifikace specifik japonské diplomacie a jejich determinace kulturními hodnotami** a následné **posouzení míry vlivu kulturních determinant na specifické rysy diplomacie Japonska**.

K naplnění hlavního cíle předpokládám nezbytnost naplnění dílčích cílů jednotlivých kapitol:

- Rozbor kulturního vývoje a kulturních charakteristik Japonska.
- Analýza hlavních historických etap vývoje japonské zahraniční politiky.
- Charakteristika specifických rysů diplomatické činnosti Japonska v jednotlivých historických obdobích a současnosti.
- Posouzení vzájemné provázanosti a míry vlivu kulturního kontextu na diplomatické jedinečnosti japonské zahraniční politiky.

V první kapitole jsou **vymezeny specifika japonské kultury a její hodnotový systém, jako základní východisko** nezbytné pro posouzení vazby mezi diplomatickou činností Japonska a jeho kulturou. Je charakterizován kulturně-historický vývoj, zahrnující vlivy náboženství, přírodních a geografických podmínek a další faktory, které formují hodnotové paradigma Japonců. V této souvislosti je vymezen i stěžejní pojem **kultura.** Tento pojem je využíván v souladu s výzkumy kulturních specifik **pro potřeby mezinárodní praxe**. Toto pojetí kultury reflektuje duchovní a intelektuální rysy společnosti, její životní styl, hodnoty a tradice. Jako základní bude použita **metodika Geerta Hofstedeho**, kterou považuji za relevantní pro řešení zvoleného tématu, neboť přehledně charakterizuje kulturní vlastnosti jednotlivých společenských a národních celků prostřednictvím 4+1 hodnotových dimenzí.

Druhá kapitola je věnována historickému pohledu na mezinárodně politické záměry zahraniční politiky Japonska a jejich analýze. Cílem této kapitoly je **rozbor a přehled diplomatických činů a událostí** v historické i novodobé oblasti mezinárodních vztahů, které dopomůže k formulaci specifik zahraniční politiky této země. Z historického pohledu na vývoj japonské zahraniční politiky jsou vymezena dvě období, jejichž mezníkem je druhá světová válka. Historický rozbor je uzavřen rokem 2012, z něhož jsou dostupné nejaktuálnější informace a který je podrobně rozebrán v samostatné podkapitole. Ke komplexnímu poznání je vymezeno i členství a vztahy s mezinárodními organizacemi jako další podstatná část mezinárodních vztahů.

Ve třetí kapitole jsou jasně **vymezeny specifické prvky japonské zahraniční politiky**, které se vyskytují pouze v diplomatické činnosti této země. Uvedené specifické vymezení zmiňuje faktory, které na její tvorbu působí a je nezbytným předpokladem k řešení cíle celé práce – ke zkoumání míry vlivu kulturních determinantů na vyjmenovaná specifika diplomatické činnosti Japonska.

Závěrečná kapitola **sleduje provázanost specifických rysů** japonské zahraniční politiky a diplomacie **s kulturními hodnotami** japonské společnosti a **zkoumá míru jejich vlivu** a stupeň vzájemné provázanosti.

Při utváření této práce vycházím jak z odborné literatury vydané v českém jazyce, tak i zahraničních zdrojů dostupných v anglickém jazyce, které se zaměřují na politiku, historii, kulturu a dějiny Japonska. Pro odbornou analýzu s využitím dimenzionálních struktur Geerta Hofstedeho vycházím z jeho aktualizovaného vydání knihy, která jednotlivé dimenze charakterizuje v několika rovinách. Ke zjištění aktuální zahraniční politiky Japonska neexistuje mnoho tištěných zdrojů, a proto využívám dokumentů a odborných článků zveřejněných na internetu.

1. Vymezení specifik japonské kultury

První část této práce se zaměřuje na definování podstatných prvků, které se promítají do vytváření hodnotových podstat japonské kultury. V nich kromě prvků historických zaujímají místo i faktory náboženského rázu, demografické vlivy a v neposlední řadě i geografické podmínky. Ke správnému pochopení a výčtu jednotlivých činitelů je v první řadě nutné vysvětlení smyslu slova *kultura*.

Jednotné vymezení tohoto pojetí je značně problematické a je potřebné manipulovat s ním velice opatrně, neboť přináší riziko až příliš širokého chápaní a umožňuje zahrnutí téměř všeho, co se dané problematiky týče. V *užším* smyslu se všeobecně hovoří o formách uměleckého vyjádření, pro mezinárodní kontext a pro připravovanou analýzu v této práci je ovšem mnohem důležitější rozhraní *širší,* zahrnující duchovní, materiální a intelektuální rysy charakterizující danou společnost. Tyto prvky společně vytváří životní styl oné skupiny nesoucí s sebou vlastní hodnoty a tradice.[1]

Tyto složité vzorce chování a myšlení avšak nejsou vrozené, jejich vznik je započat v raném dětství a odpovídají sociálnímu prostředí, v němž jedinec vyrostl.[2] I přes snahy o změnu kultury se hluboké hodnoty nesmazávají a přepisují se pouze povrchové vrstvy spojené například se změnou životních podmínek či s technickým pokrokem.[3] V každém takovém celku je tedy možné vymezit *hodnotové paradigma*, které vyjadřuje podstatu a zdroj specifičnosti a označuje se za celek základních principů, na základě kterých dané lidské společenství interpretuje realitu a promítá ji do vzorců a norem svého chování.[4]

Jejich *kulturní rozmanitost* zakotvená v tradicích, obyčejích či duchovních idejích těchto společenství se během tisíců let nevyvíjela samostatně, ale v kontextu obklopujících celků a tím se vytvářela ona jedinečnost každého s nich.[5] Oproti tomu vytvoření sociálních skupin zvaných národy je poměrně novodobé a značí pouze příslušnost, ale nikoliv historicky vyvinuté kulturní skupiny.[6]

1.1. Kulturně historické a geografické souvislosti

O nejstarších dějinách Japonska neexistuje množství záznamů, a proto jsou počátky této civilizace pokryty především domněnkami. I přesto jsou za první příchozí obyvatelstvo

[1] TOMALOVÁ, E. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. s. 10.
[2] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 13. - 14.
[3] HALL, E. T.; HALL, M. R. Understanding cultural differences. s. 3.
[4] LEHMANNOVÁ, Z. *Paradigma kultur*. s. 40. - 41.
[5] LEHMANNOVÁ, Z. *Paradigma kultur*. s. 11.
[6] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 25.

považovány kmeny z Korejského poloostrova v období doby ledové. Kulturní aktivity v užším smyslu se na ostrovech se historicky vyvíjely přes *Kulturu Džomón*, odvozenou od hliněných nádob zdobených provazem, *Kulturu Jajoi*, souběžnou s naší Dobou železnou i následnou *Kulturou mohyl*, pojmenovanou podle artefakty zdobených hrobek. Jednotlivá období byla přímo či nepřímo ovlivněna právě obyvatelstvem přicházejícím přes Korejský poloostrov, se kterým mělo japonské souostroví nejbližší kontakt. Právě v posledním zmíněném období, časově přibližně ve 4. století, dokončila tvorba jednotného japonského státu nesoucí i své prvotní duchovní hodnoty sloučené v kultu *Šintó*.[7] Zhruba ve stejném časovém úseku se též přes Koreu dostává do této oblasti i buddhistická nauka zanechávající nezaměnitelný vliv na další kulturní vývoj.[8]

Specifický sklon japonského ducha, tíhnoucí k hledání a prozkoumávání cizích hodnot a následné přejímání a přetváření sobě sama, umožnil vzájemné působení ne dvou, ale hned několika náboženských a ideologických směrů. Japonské myšlení a pohled na svět nejvíce poznamenal původní šintoismus, indický buddhismus, konfucianismus z Číny a okrajově i křesťanství dovezené z Evropy. Bohatý komplex náboženských představ a praktik zvaný *Šintó* je jediná víra mající svou historii a počátky právě na tomto souostroví. Není znám její zakladatel a neexistují ani posvátná písma, i přesto významně formuje principy mnohých rysů národního charakteru Japonců.[9] Definovat a zařadit ho do nějaké doktríny je velmi obtížně, jelikož se předává z pokolení na pokolení a tvoří přirozenou součást každodenního života a mimo japonskou půdu prakticky ani neexistuje.[10] Podle odkazovaného autora představuje svět, ve kterém vše spěje od chaosu k pořádku, od zmatků k harmonii a zahrnuje nejvnitřnější cítění člověka. Ústřední podstatu ztělesňuje víra v kami, jež překládáme jako bohové, či božstva, vládnoucí vyšší silou a vykazující se dokonalejšími vlastnostmi. Nemají jeden společný zdroj, nýbrž cokoliv, co se dá naleznout v přírodě – stromy, skály, vodopády. Posvátnou je právě jejich krása a užitečnost. V tomto kultu je proto zakotvena japonská citlivost pro krásu přírody a jejímu klanění.[11]

Za nejhlubší zdroj náboženské a intelektuální orientace japonského člověka je považován *buddhismus*, jehož zakladatelem je Siddhártja Gautama. Stěžejní ideou tohoto náboženství podle uvedených autorů představuje osvobození, které člověku dává pouze poznání, že vlastní není nic, že strastiplný koncept života je nestálý a mění se, a že celkové

[7] BOČÁNKOVÁ, L; WINKELHÖFEROVÁ, V. Vějíř a meč. s. 21. - 39.
[8] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 28
[9] BOČÁNKOVÁ, L; WINKELHÖFEROVÁ, V. Vějíř a meč. s. 97.
[10] LEHMANNOVÁ, Z. *Paradigma kultur*. s. 425.
[11] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 12

završení koloběhu života je až v okamžiku dosažení cíle. Autorky proklamují, že člověku je dáno potlačovat své žádosti a cvičit svou mysl v meditaci, jakožto přímou cestou k osvícení. Prostředky skrze které se šířily buddhistické nauky mezi širší vrstvy, se stalo božstvo šintoismu – kami – které představovalo ochránce nové víry i jako vtělení samotných buddhistických božstev.[12]

Neopominutelným myšlenkovým směrem ovlivňující vzorce hodnot Japonců je i *konfucianismus*, který jako jediný není výlučným náboženstvím, ale nauka spíše povahy etnické, morální a politické. Zakladatelem byl Kchung fu-c´ neboli Konfucius, který věřil, že dodržováním předpisů a životem ve shodě s normami bude dosaženo ideálního sociálního řádu společnosti. Za zásadní myšlenku autor považuje zušlechťování sebe sama a ideál tak ztělesňuje člověk vzdělaný.[13] Věří se, že jevy jsou součástí něčeho většího a objektivnějšího a stanovují se společenské normy a povinnosti člověka a to především poslušnost vůči starším a nadřízeným.[14] To se v dnešní době promítá například ve studiích G. Hofstedeho (viz. níže), ve kterém japonská společnost vykazuje velký rozptyl ve vzdálenosti k moci. Otevřenost morálních hodnot tohoto systému pravidel také povolila přijetí dalších náboženství a proto je velice běžné, že obyvatel Japonska uznával a vykonával zároveň například i buddhistické rituály. Můžeme tedy jednoznačně říci, že díky tomuto učení byl rozhodujícím způsobem poznamenán intelektuální život Japonska.[15]

Specifické hodnotové vzorce tvarující celkovou kulturní rozmanitost Japonska byly formovány jedinečnými etnickými vlivy různých kmenů, obklopujících Japonsko ze všech světových stran, neboť tato země nesporně vznikla smíšením mnoha etnických skupin, avšak jejich intenzita či poměr už jednoznačně průkazný není. Nevyjasněná je i přímá příbuznost japonštiny s ostatními jazyky, nehledě na přesvědčivé prvky vývinu podmaněného primárně vlivem čínštiny, od které přejal většinu slov a samozřejmě i písmo, nelze však opomenout i prvky nápadně příbuzné s korejštinou a skupinou malajsko-polynéských jazyků.[16] Písmo se podstatně zdokonalilo a rozšířilo v souvislosti s přílivem čínských písemností obsahující nauku buddhismu avšak s odlišným slovosledem a přidáním nových znaků. Tímto přejímáním se opět potvrzuje jedna z charakterních vlastností japonského společenství a to touha po poznání a zdokonalování ve věcech cizích.[17]

[12] BOČÁNKOVÁ, L; WINKELHÖFEROVÁ, V. Vějíř a meč. s. 107. - 113
[13] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 30.
[14] LEHMANNOVÁ, Z. *Paradigma kultur*. s. 262.
[15] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 29
[16] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 32.
[17] BOČÁNKOVÁ, L; WINKELHÖFEROVÁ, V. Vějíř a meč. s. 135. - 138.

Zeměpisná poloha, podnební a přírodní podmínky a ostrovní charakter jsou dalšími z činitelů, kteří se podepsali na kulturně historickém vývoji země a národa, přinášející zemi za různá období klady v podobě ochrany před přímými útoky zvenčí, ale i zápory jako hojná tektonická činnost, pro kterou je tato souostrovní země pověstná. Více než 3 tisíce ostrovů, které jsou pod vlivem tajfunů, monzunů a mořských proudů nacházejících se ve Východočínském moři, přímo spočívají na spojnici ker zemské kůry, které se nepřetržitě pohybují a s každým pohybem přináší sopečnou činnost a zemětřesení.[18] Nutnost přizpůsobení se těmto podmínkám s sebou ovšem přináší i jeden z podkladů pro hodnotové paradigma, neboť Japonci si i v životě snadno zvykají a přizpůsobují se, což je podloženo i historicky a to například hladkým přijetím buddhismu.[19]

1.2. Specifikace Hofstedeho kulturních dimenzí

Jednou z možností jak nahlížet na národní hodnoty a mentalitu určitých kulturních skupin a snažit se je pochopit, může být vymezení jednotlivých kulturních celků a jejich vlastností pomocí rozličných metod. Ačkoliv existuje množství výzkumů a studií, žádné z nich nemůžeme brát jako jednotné a univerzálně použitelné pro všechny jednotky daného celku. Výsledné analýzy vytváří pouze přibližnou a komplexní vizi o dané sociokulturní skupině a o jejích hodnotách a principech.

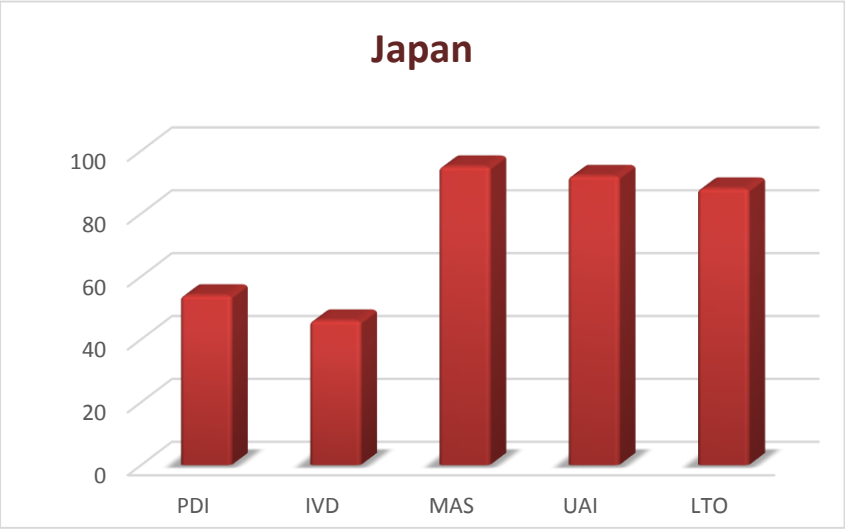
Pro potřeby své práce jsem zvolila výzkum jednoho z nejznámějších badatelů na danou problematiku – Geerta Hofstedeho, který ustanovil 4+1 základních kulturních dimenzí, díky rozsáhlým dotazníkům, které byly původně určeny pro zaměstnance světové firmy IBM. Do výzkumu zařadil odpovědi z více než 50 zemí světa, tj. mimo jiné i z 3 mnohonárodnostních regionů. Z těchto informací byly formulovány 4 dimenze kultur odpovídající 4 aspektům, které mohou být kvantitativně měřeny vůči odlišným kulturám a společně vytvářejí čtyřrozměrný model rozdílů.[20] O pár let později s využitím obdobných dotazníků od Miltona Rokeacha Hofstede opět stvrdil 4 smysluplné dimenze a to zcela z odlišného materiálu a od jiné výběrové skupiny. Navíc se po úpravě západních otázek na čínské objevila i dimenze pátá.[21] Výsledných pět dimenzí nese název *vzdálenost moci* (PDI), *individualismus vs. kolektivismus* (IDV), *maskulinita vs. feminita* (MAS), *vyhýbání se nejistotě* (UAI) a přidanou dimenzí je *dlouhodobá vs. krátkodobá orientace* (LTO).

[18] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 12.
[19] LEHMANNOVÁ, Z. *Paradigma kultur*. s. 425.
[20] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 28. - 29.
[21] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 33. - 34.

Převážná část celé této kapitoly je čerpána z knihy *Cultures and organizations : software of the mind,* ve které jsou vlastnosti jednotlivých dimenzí promítány do několika rovin jako rodina, škola, pracoviště, náboženství a především státu, který je nejdůležitější a relevantní pro moji práci. Numerické zhodnocení jednotlivých indexů se pohybuje na stupnici 0-100, přičemž 100 označuje hodnotu extrému, která byla pozdějšími výzkumy u ojedinělých případů i navýšena.

Hodnoty dle online vyhledávání výsledků pro Japonsko jsou vyznačeny v Grafu 1 a vyčísleny jako: PDI 54, IVD 46, MAS 95, UAI 92 a LTO 88.[22] Jejich ekvivalent uvedený v knize je totožný až na poslední dimenzi, která je v knize uvedena pod hodnotou 80. K jednotlivým číslům se budu vyjadřovat v každé kapitole zvlášť.

Graf 1: Kulturní dimenze pro Japonsko



Zdroj: http://geert-hofstede.com/japan.html

*Index vzdálenosti mo*ci existuje v každé společnosti a je přímo spojen s rozdělením moci, s rovností lidí a naopak se zacházením s nerovností. Ukazuje, v jaké míře jsou v daném kulturním celku přijímány mocenské vztahy a nerovné hierarchické systémy. Mezi příslušníky společností s vysokým rozpětím moci se vyskytují značné rozdíly v pravomocích jednotlivých úrovní hierarchie, oddělují se podřízení od nadřízených a odchylky jsou nadevše respektovány a akceptovány. Oproti tomu v kulturách s nízkým rozpětím se neuznává nerovnost mezi lidmi, tvoří se ploché hierarchické struktury a nerovnost považují za nespravedlivou.[23]

Skóre pro Japonsko se dostalo v rozpětí těsně za polovinu na hodnotu 54, což je například totožné s Kanadou a o něco nižší než hodnoty, kterých dosáhly ostatní asijské státy.[24]

[22] The Hofstede centre, *Country Comparison* [online]
[23] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 44. - 45.
[24] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 42. - 43.

Všeobecně je ale Japonsko, spadající mezi státy Asie, považováno také za zemi s větším rozpětím moci. Autorita vyplývající z tradičních hodnot je dokonce často ukotvena v náboženské sféře a za základní společenský akt považují právě moc. To, že se každý jedinec nachází na určitém stupni nerovnosti, pro Japonce znamená, že každý má své místo, svůj pocit bezpečí i na těch nejnižších pozicích. V těchto kulturních skupinách není běžné diskutovat a pochybovat o politice a častokrát je u moci jen jedna politická strana vládnoucí delší dobu.[25]

V dimenzi pojmenované *kolektivismus vs. individualismus* způsobuje odlišnost kultur stupeň integrity jedince do skupin a celků. Zda a v jaké míře převažuje poslání skupiny a v jakém měřítku poslání individua. Převážná část lidstva na planetě se nachází ve skupinách, ve kterých převažuje zájem této skupiny nad zájmem jednotlivce a rozdílem není ani Japonsko.[26] To dosáhlo ohodnocení 46, což znamená opět nepatrný díl od světového průměru, avšak tentokrát na opačný směr.[27] Obě země jsou tedy považovány za kolektivistické, i když ne v plně extrémním významu. Pro srovnání s ostatními zeměmi z regionu Asie má mnohem méně kolektivistické sklony, avšak všechny tyto země tvoří výjimku ohledně zachování kolektivismu na úkor industrializace, která představuje příznačný rys společnosti individualistické.[28] Ještě mnohem zajímavější pohled udává konvergence této dimenze s dimenzí předešlou, tedy vzdálenost moci, jelikož země s vysokým rozpětím moci vykazují silné tendence k většímu kolektivismu.[29] S tím je spojeno i jedno z hlavních témat zahraniční politiky – respekt národní vlády k lidským právům, neboť chudými kolektivistickými zeměmi je toto bráno jako přepych, stejně jako preference rovnosti před svobodou, neboť rovnost je ideálem kolektivistickým, oproti tomu svoboda individualistickým.[30] Za zmínku stojí i porovnání kolektivismu japonského a čínského, neboť obě země jsou příznačné právě kolektivismem, nicméně každá země se liší jeho odlišným vnitřním rozměrem. Obě se vyznačují silně propracovanými stupni hierarchie, ve kterých čínský jedinec ví, kam patří a jak se má chovat. To ve vývoji ovlivnil především myšlenkový směr konfucianismu. Oproti tomu japonský jedinec nechá zasahovat skupinu i do svého osobního života a dokonce se může objevit vyloučení spolupráce s další skupinou. Historicky můžeme pro tento vzorec chování hledat prameny v náboženství Šintó. Tyto drobné odlišnosti mohou posléze ovlivnit chování a vystupování a komunikaci těchto států.[31]

[25] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 54.
[26] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 62
[27] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 68.
[28] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 91.
[29] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 71.
[30] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 88..
[31] LEHMANNOVÁ, Z. *Paradigma kultur*. s. 430. - 431.

Dimenzionální oblast *maskulinita vs. feminita* obsahuje rozdíly kultur spojených s vlastnostmi jako průbojnost či skromnost, prosazování se nebo spíše držení se zpět, tedy takové, které jsou označované jako ryze ženské a mužské role ve společnosti. Index maskulinity charakterizuje sklon společnosti k vzorcům chování značených jako „maskulinní" či druhý protipól označený jako „femininní". Za maskulinní hodnoty se vyznačuje právě průbojnost, důraz na výkon a výsledek, časté výzvy. Oproti tomu za femininní se považuje důraz na spolupráci, dobré společenské vztahy, přistupování ke kompromisům.[32] Vyčíslení indexu maskulinity japonských hodnot dosáhlo markantních výše, neboť hodnota 95 představuje výslovný extrém a celkovou druhou pozici za Slovenskem a vyznačuje se tím jednou z nejvíce maskulinních kultur světa. V tomto případě oproti jiným dimenzím je překvapivé, že dosažené hodnoty naprosto nesouvisí s bohatstvím, neboť bohaté země jako Norsko, Švédsko jsou na opačném konci stupnice ryze femininní.[33] Ve zmíněných zemích se také vyskytují pozice, které jsou zastoupeny oběma pohlavími, kdežto v Japonsku manažerky prakticky neexistují. Maskulinní vlastnosti také ovlivňují priority států v zahraniční politice, kdy země s vysokým koeficientem mají tendenci řešit mezinárodní konflikty bojem a nikoliv snahami o příměří a kompromisy, což se v případě Japonska plně projevilo za druhé světové války. Stejně také dají maskulinní vlády přednost hospodářskému růstu před ochranou životního prostředí.[34] Problémem posledních let se mohou stát i demografické změny vznikající zabraňováním porodu děvčat v asijských zemích, což může ještě navýšit značnou maskulinitu v tomto regionu.[35]

Míra nejistoty, se kterou se musíme v životě potkávat a především to, jakým způsobem se s ní vyrovnáváme, se odráží v další dimenzi nazvané *vyhýbání se nejistotě*. Každá společnost se různí způsoby, jakým nejistotu přijímá a smiřuje se s ní. Kultury, které se vysoce straní nejistotě a rizikům mají silnou potřebu řádu, pravidel (i psaných) a předvídatelnosti a charakterizují se jako nestálí, agresivní a podezřívaví. Oproti tomu druhý pól je stabilní, vyrovnaný a přijímá nejasnosti a chaos s klidem.[36] Skóre Japonska se opět přibližuje extrémním hodnotám s cifrou 92. Při opětovném srovnání s regionem východní Asie má celkem vysoké i Korea, ale oproti tomu Čína, Vietnam o poznání níže a Singapur dokonce na opačném konci úplně poslední a tedy i s nejnižším indexem vyhýbání se nejistotě. Je zajímavé, že v tomto ohledu se naprosto neliší moderní země od tradičních, neboť vnímání, co je vlastně nejistota, je

[32] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 65.
[33] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 97. - 99.
[34] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 67.
[35] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 127.
[36] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 67.-68.

čistě subjektivního rázu. V roce 1970 výzkum Richarda Lynna zkoumal v jednotlivých zemích spotřebu kofeinu, úmrtnost, výskyt chronických psychóz a podobné rysy spojené s úzkostí a mezi nejvyššími se opět objevilo Japonsko.[37] Bylo také vypozorováno, že silné vyhýbání nejistotě má tendence tíhnout ke konzervatismu. V kombinaci s maskulinitou má na druhou stranu sklony ke xenofobnímu chování, což se projevilo za druhé světové války, neboť Itálie, Německo i Japonsko mají tuto kombinaci charakterních rysů. Paradoxně jim ale také pomohly k rychlému zotavení po válce, což dokazuje, že slabiny kultury mohou být zároveň i její silné stránky.

K dimenzím se po pár letech připojila poslední zkoumaná a definovaná oblast lidského myšlení převzatá z konfuciánství a to míra orientace na dlouhodobé myšlení nazývaná dimenzí *dlouhodobá vs. krátkodobá orientace*. Při tendenci dlouhodobého zaměření vždy činy směřují k budoucí odměně, což je spjato s udržováním vytrvalosti a šetrnosti. Oproti tomu krátkodobé tendence vedou k úsilí přinést výsledky co nejrychleji a stejně tak k silnému respektu k tradicím. Japonské ohodnocení má podle srovnání hodnot knihy z roku 1999 a aktuálního online výsledku z letošního roku tendence rostoucí. I tak se nachází mezi prvními pěti zeměmi s nejvyšší dlouhodobou orientací. V předních příčkách se nacházejí vesměs všechny asijské země.[38] Intenzivní vlastnost této dimenze dopomohla tzv. asijským tygrům i k poválečné obnově, jelikož dali přednost modernizaci a sklonu k úsporám, korelující s vysokým růstem HDP. Stejně tak má na politický systém Japonska silný vliv nejen konfucianismus, ale právě tato dimenze z něj vycházející. Extrém této dimenze avšak právě díky konfucianismu nevylučuje ani hodnoty přisuzované straně opačné, kterými je například silný respekt k tradicím.[39]

2. Vývoj diplomatických vztahů Japonska v širším kulturním kontextu

Celá následující kapitola je věnována shrnutí vývoje japonské diplomacie a to vzhledem k rozsahu bakalářské práce pouze pomocí nejdůležitějších historických milníků, které mají svůj dopad přímo relevantní k tématu. Kapitola se zabývá samotným historickým vývojem od počátku japonského státu až do období druhé světové války, které jsem zvolila prvním významným mezníkem světových dějin. Poté následuje charakteristika mezinárodních vztahů v post-bipolárním období a současné diplomatické vztahy Japonska budou čerpány z nejaktuálnějšího dostupného zdroje za rok 2012. Poslední část kapitoly se věnuje členství v mezinárodních organizacích, jež je také nezbytnou součástí zahraniční politiky státu.

[37] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 132. - 135.
[38] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 163. - 164.
[39] HALL, E. T.; HALL, M. R. Understanding cultural differences. s. 17.

Ke správnému pochopení využití pojmu diplomacie je zprvu nutné zdůraznit, co vše je pod ním obsaženo. Dříve byl tento pojem brán jako zaměnitelný výraz k pojmu mezinárodní vztahy a také jako součást mezinárodního práva.[40] I přes nespočet dostupných definic je možné nalézt mezi nimi řadu společných znaků vyjádřených například Veselým v následující formulaci: „*Diplomacie je obecně vztahována k řízení mezinárodních vztahů a považována za nástroj zahraniční politiky*.“[41] Existuje samozřejmě i pojetí definující diplomacii jako nepřetržitý proces řízené komunikace mezi státy, která chrání státní zájmy a redukuje možný konflikt. Jeho širší pojetí zahrnuje i zaměstnání a umění diplomata. V užším slova smyslu je diplomacií naopak myšlen pouze výkon zahraniční politiky státu, a proto také v této práci ***budu zaměňovat pojmy japonská diplomacie a japonská zahraniční politika,*** oboje brány jako obecně platné názvy.[42]

Diplomacie je také vnímána jako přímý protiklad síly a proto se válkou rozumí právě diplomatické selhání. I přesto jsou tyto pojmy velice úzce propojeny. Stejně tak se podle Veselého *spojuje realizace diplomatických styků s národní kulturou jednotlivých států, jejich zvyklostmi a rysy*.[43] **Nalezení vzájemných vztahů mezi činy zahraniční politiky Japonska a jejich kulturními podněty je i stěžejním tématem celé této práce**.

2.1. Stručný vývoj zahraniční politiky Japonska do konce 2. světové války

Jak je zmíněno v předchozím paragrafu, za počátky diplomacie je možné vnímat první vzájemné styky nejstarších státních útvarů. V té době však diplomacie znamenala pouze omezené vztahy mezi bezprostředními sousedy a navíc spíše konfliktního typu v podobě válek a expanzí. V rukou vládce se také nacházelo kompletní řízení diplomacie. Konkrétně o prvotním sjednoceném státě Japonska je možné dle autora hovořit od počátku období Asuka v rozmezí 4. - 6. st. n. l., kdy jsou současně zaznamenávány i první výboje do sousedních států, což nejblíže pro Japonsko představovala právě Korea, kde vznikla první japonská enkláva. Dalším styčným bodem japonských styků shodného období byla bezpochyby Čína, ze které plynuly náboženské spisy a nauky, které historicky i kulturně poznamenaly hodnotový vývoj celé země vlivem snah přivlastnit si a osvojit si vše čínské. [44] Poté následující období Heian pro mezinárodní vztahy představuje pouze období izolace trvající až do 9. st. n. l. Novou formou styků se staly mongolské nájezdy v období 1274-1281. I přes značnou šanci neúspěchu se

[40] VESELÝ, Z. Diplomacie: (teorie - praxe - dějiny). s. 9.
[41] VESELÝ, Z. Dějiny diplomacie. s. 7.
[42] VESELÝ, Z. Diplomacie: (teorie - praxe - dějiny). s. 11.
[43] VESELÝ, Z. Dějiny diplomacie. s. 9.
[44] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 33.

Japoncům podařilo ubránit zemi před početnou armádou a to částečně úplnou „náhodou“ díky bouři a tajfunům. Zde se opět projevilo japonské náboženství a víra ve vše v přírodě, neboť obyvatelstvo začalo nazývat tyto přírodní úkazy „božské vichřice, neboli japonsky kamikaze, a to na důkaz toho, že země je i nadále pod ochranou božstev. Až kolem roku 1358 bylo Japonsko po tomto tažení opět schopné vypravit lodě do Číny a znovu oživit mezinárodní obchod. Ten se stal natolik úspěšným a stabilním, že byla mezi těmito zeměmi uzavřena dohoda o japonské protipirátské ochraně Číny.[45] Poté autorky popisují minimálně celé stolení izolace a uzavřenosti k mezinárodním vztahům, v japonské historii nazývané období válčících provincií.[46] Když zemi v polovině 16. století náhodně objevili portugalští obchodníci, přineslo toto období i rozšíření křesťanství z Evropy i na tento kontinent a bylo započato nepříliš úspěšné působení křesťanských misionářů.[47] Koncem 16. st. se začalo Japonsko projevovat jako silný agresor, když tehdejší japonský panovník pokusil dobýt nejen Čínu ale i Indii a to skrze přestup přes Korejský poloostrov, kde se japonská vojska dočkala značného neúspěchu. Vlivem těchto, ale i dalších okolností nastalo další období naprosté izolace od ostatního světa, v dějinách nazvané Edo.[48] Se vstupem do 17. století ovšem obavy ze změn a agrese od evropských států, i obavy z růstu a moci západních provincií, donutily Japonsko stáhnout se i před Evropou a značně omezit styky i s tímto regionem.[49] Až v 19. století se po zásluze amerického admirála Perryho podařilo uzavřít smlouvu ohledně obnovení přístavů pro obchodování, která se stala vzorem pro obdobné dohody s Velkou Británií, Ruskem a Nizozemím. Nutno ovšem podotknout, že tyto smlouvy byly následovány silnou kritikou panovníka a násilnostmi v zemi, jako reakce na cizince a diplomaty, kteří se v Japonsku nacházeli.[50] V polovině 19. století se po porážce Číny v opiových válkách její teritorium otevřelo pro západní mocnosti, které si její území chtěli rozdělit, čemuž se Japonsko snažilo zabránit a projevovala se zde hlavní forma japonské diplomacie trvající až do konce druhé světové války a tedy *snahy expandovat a území získat pro sebe*. Jak popisuje Veselý, kolonizování Číny bylo nakonec ukončeno prosazením principu zachování otevřených dveří, nazývaného podle svého amerického autora Hayova doktrína. Japonské snahy o ovládnutí zemí ve východní Asii ale neslábly a naopak vyvrcholily v Japonsko-čínské války započaté konfliktem v Koreji a až posléze ukončené mírovou smlouvou z roku 1894.[51] Na přelomu 19. a 20. století přibývalo napětí a konfliktů

[45] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: The significance of Japan's international relations*. s. 24.
[46] BOČÁNKOVÁ, L; WINKELHÖFEROVÁ, V. Vějíř a meč. s. 76.-79.
[47] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 40.
[48] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: The significance of Japan's international relations*. s. 24.
[49] BOČÁNKOVÁ, L; WINKELHÖFEROVÁ, V. Vějíř a meč. s. 86.
[50] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 25.
[51] VESELÝ, Z. Dějiny diplomacie. s. 111.

v mezinárodních vztazích mezi světovými mocnostmi, a právě u nich se začíná projevovat jednotně i podoba *nátlakové diplomacie*.[52] Neutuchající snahy Japonska se střetly i s Ruskem a to o vliv v Mandžusku a Koreji nazvané jako Rusko-japonská válka. Katastrofální porážka Ruska byla ukončena mírovou smlouvou v Portsmouthu v roce 1905.[53]

Dalším mezníkem mezinárodních vztahů byla první světová válka, která se poprvé odrazila ve všech oblastech, a jednalo se tedy o konflikt celosvětový. Již v srpnu 1914 stálo Japonsko na straně Dohody a to především jako podpora Anglie, jejíž pomoc byla mimo jiné poté rozšířena i o USA nebo Čínu.[54] Pro Japonsko jeho skromná, a především pouze finanční účast ve válce, přinesla bohaté výsledky jako zvýšení prestiže a vypracování vlastní pozice v Asii a Tichomoří.[55] Po ukončení války bylo pozváno i Japonsko na mírová jednání do Versailles jako jeden z členů „velké pětky".[56] Jeho účast se týkala především projednání otázky Dálného východu a tichomořské oblasti, při této příležitosti bylo uznáno získání kolonií jako například Marshallovy ostrovy.[57] Nakonec připadla Japonsku i některá území v Číně, což bylo důvodem, proč Čína tuto mírovou smlouvu ve Versailles nepodepsala. Rostoucí územní i mocenský rozmach Japonska ale nenechával v klidu ostatní mocnosti a tak na toto téma svolali mírovou konferenci ve Washingtonu v roce 1921. Smlouvu o uspořádání poměrů na Dálném východě podepsali Velká Británie, Francie, USA a zmíněné Japonsko. Byla v ní utvrzena nezávislost Číny a Japonsko bylo donuceno se z některých jejích částí stáhnout, čímž na úkor Japonska posílala pozice USA ve zmíněných oblastech.[58] K zesílení multilaterální diplomacie[59] země došlo v momentě, kdy mu bylo přiděleno křeslo v Radě Společnosti národů, navíc to znamenalo zvýhodnění oproti USA, které pozici neobdrželo.[60]

V poválečném období vzrostly snahy o to, aby se situace neopakovala a pomocí Briand-Kellogova paktu, který byl podepsán v roce 1928, vytvořili mezinárodní úmluvu o vyloučení války jako prostředku politiky. Pakt se ovšem projevoval jako hodně slabý, neboť neobsahoval ani žádné sankce za jeho nedodržení.[61] Meziválečné období přineslo Japonsku především neutuchající snahy o proniknutí do Číny, o ovládnutí jejího bohatství a nekonečná

[52] tj. diplomatické aktivity provázané mocenským a ekonomickým nátlakem za účelem přijetí požadavků první strany
[53] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 25.
[54] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 52.
[55] VESELÝ, Z. Dějiny diplomacie. s. 124 .
[56] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: The significance of Japan's international relations*. s. 26.
[57] VESELÝ, Z. Dějiny mezinárodních vztahů. s. 213.
[58] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: The significance of Japan's international relations*. s. 26.
[59] tj. diplomacie s účastní více stran
[60] VESELÝ, Z. Dějiny mezinárodních vztahů. s. 219.
[61] VESELÝ, Z. Dějiny diplomacie. s. 152.

snaha o Mandžusko, ústící otevřenou agresí v lokální válku.[62] Plánovaný rozmach Japonska měl pokračovat vytlačením USA z regionu, poté přes Mongolsko do celé Číny, do celé Asie a poté i do celého světa. K rozpoutání agresí v Číně dokonce vyvolali Japonci *Mukdenský incident* v roce 1928, což představovalo sérii lstí a nepravdivých záminek, proč atakovat čínskou oblast Mandžuska, kde by získalo cenné přírodní zdroje. Úspěšně dobytá oblast se stala přibližně na rok japonským protektorátem, než Společnost národů uznala tyto agrese jasným porušením Briand-Kellogova paktu. Japonsko opět reagovalo agresivně a ze SN vystoupilo. Napjaté vztahy mezi Čínou a Japonskem opět přerostly ve válečný konflikt, nazývaný v dějinách Čínsko-japonská válka. Začala v roce 1937 opět ze strany Japonska agresí, při níž byl dobyt Peking i Šanghaj. To vše posílilo Japonsko ve snaze vyvolat vojenskou konfrontaci i s Ruskem, kdy tedy v roce 1938 vtrhli do Vladivostoku, avšak s okamžitou porážkou. Nehledě na neúspěch zaútočili v roce 1939 na Mongolsko, kde se setkali s opětovným neúspěchem. To je zřejmě podstatný důvod, proč během další světové války v tomto regionu neútočili.[63]

Příklon a orientace na Evropu byla potvrzena v roce 1936 paktem proti Kominterně, který stvrzoval přistoupení Japonska k německo-italskému bloku a tím i rozšíření osy Berlín-Řím-Tokio.[64] V roce 1940 také uzavřeli desetiletou dohodu se zmíněnými zeměmi, která přislibovala pomoc jedné ze zemí ostatními, pokud se půjde do boje proti USA. Toto upevnění paktu proti kominterně se nazývá v dějinách Pakt tří.[65] Rok 1941 ale ukázal sovětské obavy z nejistoty a pro zajištění své bezpečnosti uzavřel v Moskvě Sovětsko-japonský neutralitní pakt.[66] Naléhavá potřeba surovin, při které už nestačily zdroje s Asie a Tichomoří, donutila vytvořit snahy o navázání spojení Japonska s USA. Tím, že byly evropské země plně zaneprázdněny právě probíhající druhou světovou válkou, využilo Japonsko této situace a zaútočilo na britské, francouzské a nizozemské kolonie v Asii, což znamenalo utajené plány i před samotným Německem a Itálií. V té chvíli se ale silně vložily do situace USA a vystoupily s tím, že vstoupí do války proti Japonsku, pokud bude jejich rozmach pokračovat, a zároveň by přestaly do země dovážet suroviny, které byly pro Japonsko žalostně nutné. I přes výhružky Japonsko stále pokračovalo ve své expanzi do JV Asie a chtělo dosáhnout nového pořádku dle hitlerovského vzoru v Evropě. Nebylo tedy překvapující, když 7. 12. 1941 Japonci zaútočili na americký přístav Pearl Harbor, což přineslo okamžitou odezvu Ameriky, která ihned den poté vyhlásila Japonsku válku následována dalšími státy, až se posléze vyhlášením Německa a Itálie,

[62] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: The significance of Japan's international relations*. s. 26.
[63] VESELÝ, Z. Dějiny mezinárodních vztahů. s. 246. – 247.
[64] VESELÝ, Z. Dějiny diplomacie. S. 155.
[65] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: The significance of Japan's international relations*. s. 26.
[66] VESELÝ, Z. Dějiny mezinárodních vztahů. s. 287.

také proti USA, mění válka na světovou.[67] Ve chvíli, kdy Japonsko bezprostředně ohrožovalo i Austrálii, byly úspěchy Němců a Japonců na samém vrcholu, než se v roce 1942 strany obrátily první prohranou bitvou Japonska o Midway.[68] I po skončení války v Evropě se veškerá vojenská aktivita nadále soustředila na porážku japonské expanze v Asii a Tichomoří. Požadavek bezpodmínečné kapitulace, který byl publikován na Postupimské konferenci, ovšem přijat nebyl, a proto mělo porážku Japonska uspíšit *svržení amerických atomových bomb* na japonská města Hirošimu a Nagasaki v srpnu 1945.[69] Tento devastující zásah na japonskou půdu je naprosto ochromil a poznamenal a téměř okamžitě oznámili svou kapitulaci. 2. září 1945 došlo k jejímu podpisu, což znamenalo definitivní konec druhé světové války.[70]

2.2. Diplomatické vztahy Japonska od studené války

Ukončení světové války znamenalo pro tradiční poražené mocnosti počátek období, ve kterém ztratily svou sílu a také mezinárodní vliv. Japonsko na konferenci konané v Moskvě na konci roku 1945 přišlo o Kurilské ostrovy, které připadly Rusku, a také o Tchaj-wan a zmiňované Mandžusko, které připadlo zpět Číně. Japonský stát byl především zdrcen použitím jaderných zbraní a vliv tohoto činu je pro ně hluboký a dlouhotrvající a nesmazatelně poznamenal celý další vývoj a postavení diplomacie Japonců.[71] Období, které následovalo, se nazývá v dějinách Studenou válkou charakterizovanou jako bipolární konfrontace mezi SSSR a USA a též jejich politické či ekonomické spojence.[72] Tím, že japonský stát spadal pod nadvládu USA a její okupační správu a ta řídila veškeré reformy, politické instituce a ekonomiku státu, vytvořila se Spojenecká rada pro Japonsko, která představovala poradní orgán pro velitele spojeneckých vojsk, ale na rozdíl od německého vzoru zde byl prosazen pouze systém nepřímé správy. Tím se započala silná závislost na americkém státě, která se také projevila do formování dnešní diplomacie Japonska.[73] V roce 1947 byla přijata nová ústava, ve které disponuje svou důležitostí především Článek 9 ve které se doslova Japonští obyvatelé „*navždy zříkají války jako svrchovaného práva národa a hrozby silou nebo použití síly jako prostředku k urovnání mezinárodních sporů*“[74] S rokem 1951 a podepsáním mírové smlouvy mezi Japonskem, USA a dalšími 49 zeměmi, přišlo ukončení Spojenecké rady

[67] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 53.
[68] VESELÝ, Z. Dějiny diplomacie. s. 171.
[69] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 27.
[70] VESELÝ, Z. Dějiny mezinárodních vztahů. s. 305.
[71] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 54.
[72] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 28.
[73] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 4.
[74] *The Constitution of Japan.* [online]. Prime Minister of Japan and His Cabinet.

a také opětovná nezávislost Japonska[75] Avšak prakticky ihned byla vytvořena navazující bezpečnostní smlouva mezi těmito státy, ve které USA slibuje vojenskou ochranu ostrovní zemi výměnou za možnost vybudování několika amerických základen na japonských ostrovech.[76] Tato bezpečnostní dohoda je mezinárodně známá jako *Jošidova doktrína*, vydaná ministrem Yoshidem Singeru a ustanovuje další směr japonských mezinárodních vztahů orientovaných na národní obnovu a spoléhá na bezpečností záruky od USA. Tím také doktrína potvrdila plnou integraci Japonska do západního bloku bipolárního rozdělení.[77] Další mezinárodní setkání po druhé světové válce dle Veselého byla pro Japonsko konference v indonéském Bandugu v roce 1955, které se zúčastnilo 29 asijských a afrických států a byla zde zdůrazněna potřeba vzájemné ekonomické a kulturní spolupráce těchto zemí, deklarovala upevnění světového míru a apelovala na likvidaci nukleárních zbraní. Celkově zde bylo formulováno také 10 zásad, jimiž se měly řídit vztahy mezi zmíněnými státy a posléze na základě aktivity těchto rozvojových zemí, se počátkem 60. let zrodilo Hnutí nezúčastněných zemí. Mezi další a důležité usmíření patřilo normalizování vztahů s Čínou z roku 1978, s níž byla uzavřena smlouva o míru a přátelství.[78]

Japonsko v druhé polovině století celkově *pozměnilo svůj přístup a strategie zahraniční politiky*, z nepřítele v podobě USA se stal nejbližší spojenec, ze snahy získat respekt zbytku světa vojenskou silou se stala minulost a celá země se obrátila na cíl vytěžit co nejvíce ze svých vlastních sil a zdrojů, a to se také vlivem jejich vytrvalosti podařilo dokázat.[79] Stali se ekonomickou velmocí, ovšem na úkor politické a bezpečnostní sféry. Jelikož se v období studené války soustředili především na vývoj aliance s USA, obnovili vzájemné vztahy s východní Asií skrze *Fukudovy doktríny* vydané až v roce 1978, kde byl otevřeně prohlášen nový směr diplomatické aktivity Japonska, kladený důrazněji na politickou interakci se zeměmi východoasijského regionu, založenou na principech vzájemného porozumění týkajícího se politických i sociálních otázek a zahrnující nadále eliminaci vojenské činnosti v tomto regionu.[80] Jejich antimilitaristické normy v zahraniční politice se projevily i navzdory pevnému spojenectví, které drželi vůči USA, jelikož na rozdíl od dalších amerických spojenců jako Austrálie nebo Jižní Koreje, se do přímé války ve Vietnamu nikdy nepřipojili a vojenské akce USA pouze nepřímo podporovali.[81]

[75] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 5.
[76] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: The significance of Japan's international relations*. s. 11
[77] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 28.
[78] VESELÝ, Z. Dějiny mezinárodních vztahů. s. 400. – 402.
[79] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 55.
[80] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Japan-East Asia political relations* s. 197.
[81] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Japan-United states political relations* s. 93.

S rozpadem Sovětského svazu v roce 1991 jakožto událostí, díky které došlo k ukončení období studené války, zanikl i důvod bezpečnostní smlouvy Japonska s USA o potřebě silné armády. V novém mezinárodním prostředí se potýkali japonští tvůrci zahraniční politiky s možnostmi, jak přeformulovat politické vztahy a rozšířit své působení na další země, nicméně nic z toho nevedlo k ukončení *pevných bilaterálních vztahů vedených s USA*. I přesto se i tato aliance dostala do vnitřního konfliktu a to vlivem války v Perském zálivu, kdy i přes žádost USA Japonsko nevyslalo do této oblasti vojenskou pomoc.[82] Přístup k této otázce se pozměnil a zesílil s událostmi 11. září 2001, kdy byly Spojené státy napadeny teroristickými útoky. Vzájemná pomoc ve „válce proti teroru" byla v tomto směru posílena a Japonsko plně podporovalo USA ve válkách v Afganistánu a Iráku.[83] Přesto USA navrhují i nadále aktivnější vojenskou a politickou roli Japonska v budoucnosti.[84]

Novodobým *vztahům s východní Asií* byly položeny základy již výše popsanou Fukudovou doktrínou, díky které se zlepšily styky a integrace v regionu a Japonsko se zde i v posledních letech soustředí na vzájemnou podporu všech sousedních států pro udržení prosperity a představuje pro tento region potenciálního vůdce.[85] Odložen na vyřešení budoucím generacím je přetrvávajícím problémem s Čínou od doby normalizace vzájemných vztahů, a to sice územní spor o neobydlené ostrovy Senkaku, které momentálně spravuje Japonsko.[86] Další z neukončených sporů vedených dodnes, se týká Kurilských ostrovů, které patří v současné době Rusku, a Japonsko si nárokuje jejich jižní část.[87] I přes několik oboustranných pokusů o vyřešení se nepodařilo dospět k závěru, neboť ani jedna ze zúčastněných stran neuznává právní požadavky druhé. V dalších oblastech světa Japonsko usiluje především o vzájemnou spolupráci a udržení míru a to primárně skrze mezinárodní organizace, kterým jsem stručně věnovala jednu z následujících kapitol.

2.3. Současná zahraniční politika Japonska

K celkovému konceptu japonské diplomacie je velice podstatná i současná situace, kterou v této podkapitole pokusím nastínit pomocí oficiálního soupisu, který je každoročně vydáván japonským ministerstvem zahraničí a nese název *Diplomatic Bluebook*. Pro účely této práce je použit nejaktuálnější dostupný soupis *Diplomatic Bluebook 2013*, který obsahuje

[82] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 12.
[83] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Japan-United states political relations* s. 98. – 100.
[84] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 8.
[85] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Conclusion* 241.
[86] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Japan-East Asia political relations* 169.
[87] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Japan-United states security relations* s. 136.

shrnutí zahraniční politiky Japonska za rok 2012, neboť v letošním roce nový soupis doposud nebyl zveřejněn.

V průvodní kapitole ministr zahraničních věcí Fumio Kishida, který se stále nachází ve funkčním období i při psaní této práce, zdůrazňuje, že bude usilovat o politiku, která zajistí, aby se Japonsko mělo šanci vyhnout krizím, které ho obklopují. Tím je myšlen například jaderný test v Koreji nebo opakovaný zásah Číny do japonských vod. Dále dává důraz na posílení stability v Japonsku a na celém světě a udržení míru a prosperity pro Japonsko. Těchto cílů chce dosáhnout pomocí tří pilířů, kterými jsou:

- *posílení americko-japonského spojenectví*, které jde ruku v ruce pro mír a stabilitu ve světě,
- *prohlubování japonských vztahů se sousedními zeměmi,* jelikož mír v asijsko-pacifické oblasti je nezbytný pro ochranu národních zájmů Japonska,
- *posílení japonské ekonomické diplomacie,* k zajištění prosperity ve stále globalizující se světové ekonomice a k podpoře revitalizace národního hospodářství.[88]

Na prvním místě se zahraniční politika věnuje rostoucímu významu v *asijsko-tichomořské oblasti*, neboť shledává bezpečnostní prostředí tohoto regionu stále více napjatým. To je důvod, proč hlavním cílem diplomacie v tomto regionu bude *úsilí o vytvoření stabilní, prosperující a předvídatelné oblasti*. Vzrůstající hrozby vidí Japonsko v napětí mezi Čínou a sdružením ASEAN a také v pokračujícím jaderném a raketovém vývoji Severní Koreji. Stále větší zájem v tomto regionu má i USA, Rusko a Evropské země, což je pro Japonsko také stoupajícím ohrožením.[89]

Další událostí, se kterou jedná zahraniční politika Japonska, je tzv. *Arabské jaro*, které proběhlo na počátku roku 2011. Vyzývá ke zlepšení situace a zmírnění násilí v Sýrii a stejně tak se věnuje i problému v Íránu, kde společně tlačí na diplomatické řešení íránské jaderné otázky.[90] Zavazuje se, že bude podporovat rozvojové země za účelem budování míru na Blízkém východě a jelikož jako jediný národ utrpěl atomové bombardování, bude postupně realizovat opatření k *aktivnímu odzbrojení diplomacie*.[91]

Důležité je pro Japonce i stále vzrůstající *nebezpečí terorizmu*, který se snadněji šíří a uskutečňuje v dnešním globalizovaném světě. Potýkají se především s teroristickými útoky

[88] *Diplomatic Bluebook 2013 - Message from the Minister for Foreign Affairs.*
[89] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 2.*
[90] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 3.- 4.*
[91] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 10.*

v Alžírsku z ledna roku 2013, kdy přišlo o život také 10 japonských příslušníků, a proto zastávají názor, že terorismus nelze tolerovat a nabádá mezinárodní společenství proti silnému boji s ním.[92] Staví se aktivně i k hrozbám vznikajícím v kybernetickém prostoru, kde jsou mezinárodní předpisy stále nedostatečné, a šíření hrozeb zde je snazší. Proto Japonsko hodlá přímo podporovat rozvoj a spolupráci se zúčastněnými stranami k vytvoření nových účinných předpisů a k zamezení těchto příležitostí stejně jako ochraně národních zájmů státu.[93]

Další vazby mezi Japonskem a USA, jak již bylo zmíněno, budou směřovat k *posílení vzájemné diplomacie této aliance* s cílem zajistit bezpečnost Japonska a to především v asijsko-pacifickém prostředí a jeho současné situaci, kdy význam právě tohoto spojenectví stále narůstá. Chtějí i nadále podporovat vzájemná diplomatická setkání obdobná únoru 2013, kdy Ministr Abe navštívil Spojené státy a setkal se s prezidentem Obamou, a také posílit vzájemnou bezpečnostní, hospodářské a sociální spolupráci.[94] S Čínou proběhlo v roce 2012 40. leté výročí normalizace diplomatických vztahů a zrealizováno bylo téměř 670 pamětních projektů v průběhu celého roku.[95] Latinská Amerika a Karibik představují důležitého partnera v mezinárodním společenství a to především do budoucnosti, a proto Japonsko využívá například *posilování hospodářských vztahů* v regionu, podporu jeho *stabilního vývoje* a *prosazování spolupráce na mezinárodní scéně* jakožto svých diplomatických pilířů. Pro vztahy Japonska s Evropou je sdílení základních hodnot jako demokracie, lidská práva a právní stát klíčové, a tento region je hlavním partnerem podporujícím s Japonskem směr k míru a prosperitě. Posílení vztahů s Evropou je pro Japonsko zásadní kvůli efektivnímu řešení globálních problémů jako je boj s terorismem, šířením zbraní hromadného ničení i energetické bezpečnosti, neboť 2 z 5 stálých členů Rady bezpečnosti OSN, 4 z 8 nejvyspělejších států světa G8 i samotná Evropská Unie jako organizace, pochází právě z tohoto kontinentu. Mír, stabilita a bezpečnost na Blízkém východě se přímo dotýká i Ruska, jakožto velmi důležité sousední země, a proto dobré vzájemné vztahy a spolupráce jsou výhodné nejen pro strategické zájmy obou zemí, ale v poslední době zejména v oblasti bezpečnosti, kdy na toto téma proběhlo v roce 2012 několik recipročních návštěv ministrů zemí.[96] Region subsaharské Afriky představuje strategicky důležitého partnera pro posílení v oblasti ekonomických vztahů, jelikož je obdařen bohatými přírodními zdroji a rostoucí populací a představuje tedy i potenciálně trh s trvalou mírou hospodářského růstu. I v tomto regionu tedy Japonsko bude nadále prosazovat zahraniční

[92] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 4.*
[93] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 8.*
[94] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 15.*
[95] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 11.*
[96] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 17. - 18.*

politiku se *zaměřením na mír a stabilitu, rozšíření rozvojové pomoci a podporu obchodu a řešení globálních problémů*.[97]

2.4. Členství v mezinárodních organizacích

Mezinárodní spolupráce s ostatními zeměmi a status člena v mezinárodních organizacích představuje v novodobé japonské diplomacii jeden z hlavních směrů, kterým se ubírá. Umožňuje Japonsku podílet se na řešení mezinárodních problémů a také na rozšiřování svého vlivu a to zejména aktivní účastí na mezinárodních fórech, která je nesmírně důležitá pro novodobou japonskou diplomacii. Japonsko vstoupilo do velkého počtu mezinárodních institucí a organizací nejrůznějších druhů, avšak nestalo se *součástí žádných uskupení vojenského charakteru*, jaký je zastupován například nejznámějším NATO. Mezi nejdůležitější uskupení patří zejména členství v Organizaci spojených národu (OSN), Světové obchodní organizaci (WTO), Mezinárodním měnovém fondu (IMF) a také členství ve skupině G20 a G7/8, kde představuje pozici jednoho z osmičky nejvyspělejších států světa.[98] Z regionálních uskupení započali spolupráci se Sdružením jihovýchodní Asie (ASEAN) v roce 1978 a od té doby se účastní ročních setkání ministrů ASEAN+3.[99] Dále se podílí na činnosti regionálního fóra ASEAN Forum (ARF), zabývající se otázkou bezpečnosti východoasijských zemí. Podstatnou organizací pro soudobou diplomacii Japonska je také členství v Asijsko-tichomořské hospodářské spolupráci (APEC), ve které se zaměřují na otázky ekonomického charakteru.[100]

Ze zmíněných členství je nejdůležitější pozice člena v OSN a jeho přidružených organizacích, kam vstoupilo v roce 1956 a představuje druhého největšího sponzora do fondů OSN a to ihned za USA. Paradoxem je, že přispívané částky tvoří více, než je celkový souhrn států jako Čína, Rusko, Velká Británie a Francie, tedy států, kteří jsou stálými členy Rady bezpečnosti OSN a Japonsko nikoliv. S tím jsou ovšem spojeny snahy japonské vlády a diplomacie, neboť získání stálého postu člena této Rady je jedním z dlouhodobých cílů japonské zahraniční politiky.[101] V rámci OSN také Japonsko podepsalo a ratifikovalo všechny mezinárodní úmluvy, dohody a především smlouvy týkající se a směřující k zachování a posílení míru, stability světového hospodářství, podpory mezinárodní spolupráce a zamezení zbraní hromadného ničení, což vše je reakcí na události druhé světové války a s tím také spojená

[97] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 20*
[98] *Japonsko: Zahraničně-politická orientace* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.
[99] Země ASEAN + Japonsko, Jižní Korea a Čína
[100] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 8. – 9.
[101] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 12.

silná antimilitaristická politika. Aktuálně se Japonsko také snaží posílit vztahy s ASEAN, neboť se stává stále důležitějším pro Japonsko vlivem jeho odpovědnosti za stabilitu a prosperitu v regionu.[102]

Výčet mezinárodních organizací, jichž je Japonsko přímým členem nebo vlastní status pozorovatele, uvádím pro přehled v přílohách.

3. Vymezení specifických rysů japonské diplomacie

V následující kapitole se pokusím definovat a shrnout hlavní rysy japonské diplomacie, které charakterizují jejich počínání na mezinárodní úrovni, a u kterých hodlám ve čtvrté kapitole vyhledávat jejich kulturní a historické vazby a determinanty jejich existence. V první podkapitole přitom stručně zmíním, jakým způsobem a kým je vytvářena zahraniční politika v Japonsku se zahrnutím vnitřních a vnějších vlivů, které působí na utváření japonské diplomatické činnosti, a poté již následuje samotná charakteristika jednotlivých specifik japonské diplomacie na globální úrovni.

3.1. Tvorba zahraniční politiky v Japonsku

Prostřednictvím zahraniční politiky, jakožto disciplíny spadající do sféry mezinárodních vztahů, se stát vymezuje vůči okolnímu světu a to je také důvodem, proč jí můžeme vnímat také jako *jeden z prvků národní identity*.[103] Primární složku exekutivní moci týkající se diplomatické činnosti představuje premiér mající vedoucí úlohu v nastavení národních zájmů Japonska, za účelem jednotného politického postoje. Většina premiérů ovšem byla zavázána frakční politice jedné vládnoucí strany a proto byli oslabeni ve schopnosti přijmout rozhodná opatření, aniž by se prvotně nevyžádala konsensu mezi všemi aktéry. Navzdory těmto institucionálním nedostatkům má stále ministerský předseda zachovány veškeré zásadní a rozhodující pravomoci v utváření zahraniční politiky.[104]

Na samotnou tvorbu zahraničně orientované politiky má značný vliv více faktorů, které můžeme podle odkazovaných autorů nejjednodušeji rozlišit na *domácí*, pod které spadá například ekonomický rozvoj a ideologie státu, a *vnější (zahraniční)* vlivy zahrnující geopolitické podmínky, téže i regionálního charakteru.[105] Dle G. D. Hooka do vnitřních vlivů patří také státní správa, či politické strany. V oblasti *státní správy* se jedná především o

[102] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 7*
[103] DRULÁKOVÁ, R.; DRULÁK, P. Tvorba a analýza zahraniční politiky. s. 9.
[104] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 47.
[105] DRULÁKOVÁ, R.; DRULÁK, P. Tvorba a analýza zahraniční politiky. s. 9.

ministerstvo zahraničních věcí (MOFA) a také o vládu, z okrajové části i o další ministerstva. Nejdůležitější orgán, tedy MOFA, zodpovídá za udržování a spravování diplomatické činnosti, shromažďování informací a tvorbu bezpečnostní politiky.[106] Nedomyslitelným aktérem, ovlivňující diplomatickou činnost země jsou i *politické strany*. Pro Japonsko je koncept o to jednodušší, že se prakticky celou druhou polovinu 19. století nacházela u moci pouze jedna strana a to Liberálně demokratická (LDP). Její vláda od roku 1955 byla přerušena až v roce 1989, kdy převahu v Horní sněmovně získala Japonská socialistická strana (JSP).[107] Po roce 1993 došlo k hlavnímu přeskupení domácích politických stran a tím dominance LDP skončila a nastalo více než desetileté období koaličních vlád. A v roce 2009 zcela zvítězila Demokratická strana Japonska (DPJ).[108]

Hlavním problémem poválečné éry Japonska byl nedostatek silného výkonného vedení. Přes 50 let vládnoucí Liberálně demokratická strana byla rozdělena do frakcí, což znamená, že každý premiér musel být zavázán k vůdci jedné z frakcí, což představovalo koaliční vládu v rámci vládnoucí strany. Tím postrádali i jednotnou politickou filozofii. I když nikdo nebyl zcela spokojen s omezenými cíli Jošidovy doktríny, tedy přímou orientací na USA, všechny strany uznaly své podíly ve specifických aspektech a byli ochotni připustit ty aspekty, které prosazovali jejich oponenti.[109] V současné době vládnoucí Demokratická strana Japonska klade podstatnější význam na multilaterální způsob zachování bezpečnosti a to především ve východní Asii, i pokud by to mělo znamenat oslabení vazeb na USA. V dalších otázkách ovšem strany nejsou ve větším rozporu, a proto nedochází od změny vládnoucí strany k dalším markantním změnám.[110]

Za *vnější vlivy* je jednoznačně považováno mezinárodní prostředí, ve kterém je zahraniční politika státu realizována a kde se také odehrávají reakce ostatních aktérů mezinárodních vztahů.[111] V tomto mezinárodním prostředí dochází k historickým mezníkům, které mají značný vliv na mezinárodní uspořádání, na jeho změny a na změny a reakce aktérů, v tomto prostředí se nacházející. Za ty můžeme jednoznačně považovat druhou světovou válku, která ukončila agresivní politiku japonské expanze a období bipolárního rozdělení světa, ve kterém Japonsko nabylo nejdůležitějšího mezinárodního partnera. Následující zlom nastal po rozpadu tohoto rozdělení, při kterém došlo k razantní změně světového uspořádání. Za

[106] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 41. – 42.
[107] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. S. 6.
[108] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. S. 11.
[109] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. S. 9.
[110] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 52.
[111] DRULÁKOVÁ, R.; DRULÁK, P. Tvorba a analýza zahraniční politiky. s. 9.

novodobé mezníky je možné brát například teroristické útoky v roce 2001, které započaly americkou „válku proti teroru“.

3.2. Shrnutí cílů a specifik Japonské diplomatické činnosti

Jedna z možných definic zahraniční politiky může být i formulace Evertse uvedená v knize Tvorba a analýza zahraniční politiky a to jako „*celek implicitních a explicitních cílů státu týkajících se problémů za jeho hranicemi a vztahů s ostatními státy, jakož i celek strategií a taktik realizace těchto cílů*“.[112] V této podkapitole se budu věnovat **dílčímu cíli této práce a to formulaci a charakteristice jednotlivých rysů a nejznatelnějších cílů Japonské diplomacie**, a to díky analýze historického vývoje v předchozí kapitole v souvislosti se zjištěnými informacemi o novodobé a současné japonské diplomatické činnosti. Tyto cíle a jejich realizace, jak je zmíněno v úvodní definici, jsou jednou z možností jak charakterizovat zahraniční politiku státu. Zároveň vhledem k jedinečnosti této země, jejímu jedinečnému a samostatnému vývoji a jedinečné kultuře i *diplomatická činnost obsahuje řadu jedinečných prvků*, díky kterým je možné poměrně spolehlivě charakterizovat její specifika.

Rysy japonské diplomacie bych rozdělila do dvou období, která se od sebe diametrálně odlišují, a jejichž mezníkem se stala druhá světová válka, která, zakončena atomovým vyhlazením dvou japonských měst, definitivně poznamenala další vývoj a chování státu v mezinárodním prostředí.

Již od historických dob, kdy se poprvé začal formovat jednotný japonský stát, styky se sousedními zeměmi představovaly po celém světě především konflikty a snahy obsadit co nejvíce cizího území. I Japonsko provozovalo **agresivní a expanzivní politiku** se snahami ovládnou co nejvíce územních ploch a tím **rozšířit sféru svého působení.** Značně se tyto snahy projevily v 16. století, kdy se tehdejší japonský panovník pokusil dobýt nejen Čínu, ale i Indii a svou expanzí postupoval zprvu přes Korejský poloostrov. Celé toto tažení se ovšem dočkalo značného neúspěchu. V podobě nátlakové diplomacie na přelomu 19. a 20. století se opět snažili rozšířit svůj vliv v Mandžusku, kde se střetly tyto zájmy s Ruskem.[113] I v první světové válce nechyběly úspěšné pokusy o podmanění cizích území a Japonsko tak získalo kolonie v tichomořské oblasti, jako jsou například Marshallovy ostrovy a dokonce i část Číny. Japonci se dokonce *neostýchali využívat předstíraných atentátů a lstí* k tomu, aby měli šanci zaútočit

[112] EVERTS, P.: Laat dat maar aan ons over!: democratie, buitenlands beleid en vrede. DSWO Press, Rijksuniversiteit Leiden 1996, str. 9 citováno dle: DRULÁKOVÁ, R.; DRULÁK, P. Tvorba a analýza zahraniční politiky. s. 10.
[113] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: The significance of Japan's international relations.* s. 26.

na cizí státy, což je projevilo o snahy expandovat do čínského Mandžuska v podobě Mukdenského incidentu. Své pokusy o rozšíření neskrývali ani ve druhé světové válce, kde se úmyslně připojili na stranu německo-italského bloku. Pro Japonce zdrcující a devastující zakončení celé světové války, v podobě již několikrát zmiňovaných nukleárních bomb svržených na japonské ostrovy, *poznamenal celý další vývoj a přístup* k diplomatickým metodám zahraniční politiky.

Nutno zdůraznit, že expanzivní snahy v průběhu celého historického vývoje japonských mezinárodních vztahů byly opakovaně proloženy a střídány s **obdobími naprosté izolace a neúčasti na mezinárodním poli** působení. Tato časová období, která znamenala samostatný vývoj japonského státu a jeho zahraniční politiky naopak v časovém srovnání s militaristickou a expanzivní politikou ještě převažuje.

Vlivem neblahých událostí, kterými byla zakončena druhá světová válka, se celá diplomatická činnost Japonska **diametrálně pozměnila**. Základem nové zahraniční politiky se stala především *Jošidova doktrína*, která byla považována za úspěšnou, minimálně v období studené války.[114] Prosazovala tři základní prvky, kterých využívalo Japonsko v mezinárodních vztazích a to sice:

- *podpora a udržení bilaterální aliance se Spojenými státy* za účelem zajištění japonské bezpečnosti a to především v podobě „atomového deštníku“, tedy ochrana nukleárními zbraněmi,
- *důraz na ekonomické vztahy v zámoří* na pomoc při rekonstrukci domácí ekonomiky,
- *udržování nízkého profilu* v mezinárodní politice.[115]

Po ukončení bipolárního rozdělení světa vyvěralo několik otázek, zda i nadále zůstává doktrína, založena na nedostatku vojenské síly, dostačující k zajištění životně důležitých zájmů Japonska. Ihned po válce byla také přijata nová ústava, ve které bylo Článkem číslo 9, nazývaným též *klauzulí míru*, deklarováno vyhýbání použití atomových zbraní a vojenské síly, čímž Japonsko definovalo samo sebe jako *zemi věnovanou světovému míru*. Díky tomu se ústava stala klíčovým prvkem pro návrat do mezinárodní slušnosti. Obecně platí, že ústava splnila svůj účel poskytnutí demokratického rámce pro poválečnou politiku a právě proto je i nejdelší a nejstabilnější demokracií v Asii.[116]

[114] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 28.
[115] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 6. – 7.
[116] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 4. – 11.

Jako primární a naprosto zásadní cíl poválečné zahraniční politiky Japonska patří **spojenecká bilaterální aliance se Spojenými státy americkými**, která byla započata ihned po válce a bez markantních změn trvá i do časového úseku, ve kterém se vytvářena tato práce. V jednom případě je možné dle autora japonskou diplomacii charakterizovat jako *nastavenou a omezenou*, neboť veškerý výběr činností zahraniční politiky je omezen na výběru stanoveného ve Spojených státech a jejich politika je implementována do japonské. Na druhé straně je možné argumentovat, že souhlas Japonců s americkými politickými inciativami je otázkou volby a nikoliv nutnosti. V každém případě je styl tvorby japonské zahraniční politiky **méně orientovaný na veřejné projevy své diplomacie** a tím pádem i **méně konfrontační** než ve Spojených státech.[117]

Tento styl vyjádření diplomatické činnosti Japonců je možné nazývat **tichou diplomacií**, pro kterou je Japonsko přímo typické. Tento styl projevu zahraniční politiky se silně zaměřuje na *nízkou rizikovost a nízký profil iniciativy* založený na dlouhodobém hledisku národních zájmů a cílů, kterých plánuje Japonsko dosáhnout. Tento přístup je typicky uplatňován ve vztazích s Asií, za účelem podpory hospodářské, ekonomické a politické sféry k podpoře a stabilizaci celého regionu.[118] Tím si Japonci vytváří nepřímé vedoucí postavení v mezinárodních záležitostech. Udržení nízkého profilu zahraniční politiky v mezinárodních vztazích může být také přeformulováno jako hledání místa v mezinárodním systému.[119]

Dalším z nezaměnitelných rysů japonské diplomacie představuje **politika pacifismu a jaderného odzbrojení**. Základní kámen pro tento přístup k vojenské síle a zbraním byl položen v již několikrát zmíněném konci druhé světové války, což často využívá jako odůvodnění pro své snahy o mír a odvolává se na pozici jediného státu, který byl nucen zažít utrpení spojené s jadernými útoky. V tomto ohledu se tedy Japonsko na mezinárodním poli velmi angažuje a je naprosto pochopitelné, že usiluje o úplné odstranění atomových zbraní a jejich využívání. Vlivem propagování této politiky se také nikdy *nestalo členem žádných vojensky a militaristicky orientovaných společenství*, reprezentovaných například známou Severoatlantickou aliancí NATO. Již v roce 1960, kdy byly usnesením kabinetu omezeny vládní výdaje na obranu na výši 1% HDP, byly stanoveny *tři nejaderné zásady* a to sice, že Japonsko *nebude vyrábět, dovážet nebo prodávat jaderné zbraně*.[120]

[117] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 3.
[118] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 74.
[119] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 8.
[120] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 7.

Japonská zahraniční politika též zahrnuje odpor a snahy o **eliminaci nebezpečí světového terorizmu**, který v roce 2001 poznamenal Spojené státy a v neposlední řadě i například v roce 2013 Alžírsko. Tento útok poznamenal též Japonsko, neboť při něm přišli o život i jejich obyvatelé. V tomto případě tedy Japonsko usiluje o mezinárodní spolupráci k vytvoření účinných předpisů, k *zamezení šíření příležitostí vzniku teroristických útoků,* a zároveň k *ochraně národních zájmů*.

S politikou usilující o odstranění válek a jaderných zbraní a též usilující o celosvětový mír a podporu, souvisí i **silná potřeba bezpečnosti**, kterou se také vyznačuje japonská zahraniční politika. Otázka bezpečnosti je jedním z nejdůležitějších témat zahraniční politiky Japonska vůbec a usiluje o ní ve všech světových regionech pomocí ekonomické i regionální pomoci a mezinárodních diskuzí.[121]

Díky členstvím v počtu mezinárodních i regionálních společenství se Japonsko velice často a s chutí **účastní mezinárodních platforem a diskuzí**, kde je možné kolektivní rozhodování, a tudíž i možnost dospět k mezinárodní shodě.

Ohledně řešení mezinárodních i vnitřních problémů japonské zahraniční politiky, jedná země velmi klidně a systematicky a téměř nikdy se neuchyluje k prudkým závěrům. Můžeme tedy říci, že v otázce řešení mezinárodních sporů se japonská diplomacie charakterizuje **zaměřením na dlouhodobé plány a východiska**. Nejjasnějším příkladem těchto počinů představuje dodnes nevyřešený spor s Čínou ohledně sporného území o ostrovy Senkaku, který trvá již od doby normalizace čínských vztahů. Tento spor odsunulo soudobé politické vedení na vyřešení generacím dalším.[122]

V současné diplomatické sféře Japonsko usiluje **o aktivnější roli v mezinárodních vztazích** a to především na základě nepřímého tlaku od Spojených států, které Japonsku doporučují aktivnější přístup již delší časové období. Na mezinárodním poli tedy japonská zahraniční politika usiluje nejenom o **prosazování národních zájmů** ale také o **navýšení prestiže celé země.**[123]

Prohlubování japonských vztahů se sousedními zeměmi stejně tak jako s ostatními regiony světa souvisí s potřebou *posílení japonské ekonomické diplomacie* k zajištění jejich prosperity a revitalizace národního hospodářství. Tato diplomatická úsilí můžeme definovat jako **snahy o vytvoření stabilních a prosperujících celosvětových oblastí**, **snahy o posilování hospodářských vztahů a prosazování spolupráce na mezinárodní scéně**.

[121] *Diplomatic Bluebook 2013 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012. s. 2.*
[122] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Japan-East Asia political relations* 169.
[123] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 8.

Vhodným příkladem diplomatického rozměru ekonomických vztahů může být vidět v japonském programu zahraniční pomoci, která se rozšířila z oblasti jihovýchodní Asie postupně do celého světa. Své specifikum dokazuje především tím, že vzhledem k nedostatku vojenských nástrojů je tedy ekonomická podpora jejich alternativou a zároveň představuje aspiraci do statusu velmoci.[124]

Otázkou zůstává, zda Jošidova doktrína stále ztělesňuje vhodný rámec pro zahraniční politiku, avšak zatím neexistuje lepší strategie japonské diplomatické činnosti, která by jí mohla nahradit. Nedávné studie na toto téma líčí zahraniční politiku snažící se o prosazení aktivnějšího postoje, avšak v rozporu s domácími a vnějšími omezeními. A tak i nadále japonská politika spoléhá na vytváření konsenzů s ostatními zeměmi a pokračuje v ekonomické podpoře světových regionů. Je tedy možné, že zahraniční politika Japonska je mnohem účinnější, než se na první pohled rozumí, že předpokladu hegemonického modelu mezinárodního vedení.[125]

Nicméně zahraniční politiku Japonska v novém tisíciletí je možné v souhrnu popsat především jako *konspekt nekonfliktních, nevýrazných a nízkorizikových iniciativ bez odlišných forem chování a využívání odlišných prostředků, se zaměřením na dlouhodobé důsledky na národní zájmy*.[126]

4. Posouzení míry vlivu kulturního kontextu na jejich vývoj

Závěrečná kapitola obsahuje dosažení hlavního cíle práce a to **sice posouzení míry vlivu kulturního a geografického kontextu** společně s Hofstedeho analýzou kulturních dimenzí, které se nacházejí v první kapitole, **na diplomatická specifika japonské zahraniční činnosti** vyjmenované v kapitole třetí. Posouzení proběhne s ohledem na rysy diplomacie v předválečném období, ale posléze především na soudobé a současné diplomatické činnosti Japonska.

Jak již bylo zmíněno, existuje nespočet faktorů, které působí na tvorbu a rysy japonské diplomacie, dělících se na vnější a vnitřní. S ohledem na vnitřní činitele pro svůj rozbor využiji právě kulturní historické faktory v kombinaci s kulturními dimenzemi.

V celé historické éře japonských dějin trvající až do konce druhé světové války se pro pole mezinárodního působení Japonsko projevovalo jako **silný agresor** a propagovalo také odpovídající **expanzivní politiku zahrnující snahy ovládnout další území za účelem**

[124] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 7. – 8.
[125] POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy*. s. 15.
[126] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Politics, economics and security.* s. 71. – 72.

rozšíření pole své působnosti a vlivů. Kulturního původce těchto rysů chování můžeme hledat v dimenzi maskulinity, u které Japonsko dosahuje nejvyšších hodnot extrémů a tím i jednou z nejvíce maskulinních kultur světa. Vysoce maskulinní země se vyznačují *důrazem na výkon a výsledek na úkor spolupráce a kompromisů*. Tyto vlastnosti také ovlivňují priority zahraniční politiky států, kdy země s vysokým koeficientem maskulinity směřují k tendencím řešit mezinárodní spory válečnou konfrontací a nikoliv snahami o příměří. Za související vlastnosti se považuje i vysoká míra sebeprosazování. Tyto všechny vlastnosti se plně projevily v období druhé světové války.

Navzdory těmto snahám o rozmach byla expanzivní období **střídána stoletími naprosté izolace od vlivů okolních států** a neúčastí na poli mezinárodního působení. Což může být zapříčiněno zeměpisnou polohou a ostrovním charakterem japonského státu, ve kterém se již od úplných počátků vyvíjeli úplně samostatně, a naopak přinášely i patřičné výhody v podobě ochrany před přímými útoky zvenčí. Můžeme tedy dedukovat, že při takto navyknutých historických poměrech se o samostatný vývoj projevily snahy i v pozdějších dobách a to zejména po příchodu Evropanů a sebou nesoucím křesťanství. Na jistou dobu se Japonsko úmyslně uzavřelo i mezinárodnímu obchodu a provozovalo ho pouze přes umělý ostrov tomu vytvořený. Stejné projevy *xenofobního chování*, spojené s vysokou kritikou panovníka za dohodnuté obchodní smlouvy v 19. století a tedy přítomnosti diplomatů v zemi[127] (viz. 1. kapitola), můžeme vysvětlit kombinací dvou dimenzí, ve kterých Japonsko dosahuje extrémů, kdy bylo vypozorováno, že silné vyhýbání nejistotě společně s maskulinními hodnotami má tendence ke xenofobii.

Společným rysem obou protikladných období je ovšem **tendence k orientaci na nejsilnější světovou mocnost** té doby. Již od prvních počátků mezinárodních styků, kdy do země pronikaly myšlenkové směry a ideje jiných států, Japonsko směřovalo své úsilí na vznik úzkých vztahů s Čínou, od které převzalo i své nejdůležitější náboženské směry a ideologie – buddhismus a konfucianismus. V období první světové války se přiklonilo na stranu Velké Británie, jakožto vedoucí zemi, a nehledě na vztahy minulé, při druhé světové válce stáli na straně Německa a Itálie, tedy vůdcům poloviny 20. století. Zde tedy můžeme nelézt spíše determinanty historické, než kulturní. Po katastrofálních následcích světové války se již započalo dodnes trvající úzké **spojenectví Japonska se Spojenými státy**, které představuje nejsilnější a za každých okolností zmiňovaný cíl japonské diplomacie. Navzdory blízkému a dlouhodobě trvajícímu vztahu těchto dvou mocných zemí, se jejich zahraniční politika odlišuje

[127] HOOK, G. D., et al. *Japan's International Relations: Explaining international relations* s. 25.

ve stylu svého vyjádření. Japonsko v tomto ohledu propaguje diplomacii **méně orientovanou na veřejné projevy své diplomatické činnosti** a tím pádem je jejich politika i **méně konfrontační**. O vládnutí má Japonsko naprosto rozdílné představy determinované například dimenzí velké vzdálenosti moci. Vlastnosti z toho plynoucí přiřazují každému jedinci stupeň nerovnosti, na kterém se nachází a s tím i představy o mezinárodním vládnutí a jeho dosahování.[128] Stejně tak dochází v japonském systému k systematickému postupu a proto se na vedoucí pozici jedinec dostává až na základě tradic až po předchozím úspěchu. Stejný přístup je aplikován i v mezinárodních vztazích.

Diplomatickou činnost prováděnou nenásilným a méně konfliktním způsobem je možné terminologicky nazývat **tichá diplomacie**. Tento styl projevu je pro Japonce přímo typický a to, jak již bylo popsáno výše, především v regionu jihovýchodní Asie. Tato *nízká potřeba rizika a iniciativy* vlastní hned několik kulturních kořenů. Z tradičních hodnot a ideologií Japonska vychází **konfuciánský důraz na harmonii** a souznění, na život ve shodě s normami a otevřenost morálních hodnot a pravidel. Díky tomu dokáží Japonci přistupovat ke vznikajícím událostem tak, jak jsou a pouze se snaží co nejlépe se jim přizpůsobit. Za stejnou vlastností umět přistupovat k jednotlivým situacím jako k přirozeným součástem života, stojí i **nutnost přizpůsobení se přírodním podmínkám**, které panují na japonských ostrovech. Nestálá, aktivní a velice častá tektonická činnost přináší nesčetně nejistot, se kterými se musí Japonci vyrovnat.[129] Z metodologického hlediska kulturních dimenzí se také dá nalézt determinant, a to ve formě vysokého vyhýbání se nejistotě a averzi k rizikům a tím pádem mají i silnou potřebu řádu.

Silná potřeba jistoty, bezpečí a řádu, kterou obsahuje opět kulturní dimenze vyhýbaní se nejistotě je zakotvena i v zahraniční politice Japonska, která se orientuje **na silnou potřebu bezpečí** v mezinárodních vztazích. Opět zde můžeme najít i historické souvislosti, neboť ničivé následky svržení atomových bomb a početné ztráty na lidských životech japonských obyvatel se nesmazatelně vepsali do historie Japonska, a proto usiluje o to, aby se situace nikdy neopakovala.

Se stejnými determinačními prvky jsou spjaty i **snahy o eliminaci nebezpečí světového terorizmu**, který má v globalizovaném světě mnohem snadnější pole působení a vytváření nových hrozeb. Jakožto hlavní a dlouhodobý spojenec Spojených států začalo Japonsko tuto politiku prosazovat především po roce 2001, kdy byly USA poznamenány snad nejznámějšími teroristickými útoky na světě.

[128] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 42.-43.
[129] LEHMANNOVÁ, Z. *Paradigma kultur*. s. 425.

V neposlední řadě má souvislost s předchozími rysy a jejich determinanty i **politika pacifismu a úsilí o jaderné odzbrojení.** Zde je silná potřeba jistot a bezpečí opravdu žádoucí, neboť jako jediný stát se Japonsko opravdu stalo obětí atomových zbraní. V této otázce je Japonsko zapojeno tedy velice aktivně a právem. Mohou zde hrát roli i historické faktory, které byly potvrzeny zmíněnými obdobími naprosté izolace, neboť prohrané války mohly vézt k nárůstu veřejného odporu vůči militarismu.

O problematikách, ve kterých se japonská diplomacie angažuje a které se jí přímo dotýkají, probíhají na mezistátním prostředí **mezinárodní diskuze** a platformy, kterých se Japonsko velmi často účastní. Tradice kolektivního rozhodování, zakořeněná v dimenzionálních vlastnostech kolektivismu, jsou vysvětlením pro účasti na těchto dlouhých a častých diskuzích. Kolektivistická dimenze prosazuje *poslání skupiny nad posláním individua* a v japonském případě dokonce jedinec nechá *zasahovat skupinu i do svého osobního života*.[130] V takovém případě častokrát japonští političtí tvůrci přistupují k vytváření diplomatických rozhodnutí velice osobně a se stejnými pocity, jako k problémům vlastním, což je vlastností jedinečného japonského náboženství Šintó. V mezinárodních diskuzích by se tedy mělo dosáhnout *mezinárodních konsenzů*, což může nalézt svůj determinant i v důrazu na harmonii, který má v sobě zakořeněný naopak konfucianismus.[131]

Charakteristikou japonské diplomatické činnosti je i **zaměření na dlouhodobé cíle, plány a východiska**, díky kterým se nikdy neuchylují k prudkým a nepromyšleným řešením. Systematicky řešené, či na pozdější dobu odložené mezinárodní spory jako v případě území Senkaku, mají své původce v Hofstedeho dimenzi dlouhodobá vs. krátkodobá orientace. Při tendenci dlouhodobého zaměření vždy činy směřují k budoucí odměně a jsou spjaty se *šetrností a vytrvalostí*. Tato intenzivní vlastnost dopomohla zemi k poválečné obnově, jelikož preferovali modernizaci se sklonem k úsporám.

K novějším vlastnostem zahraniční politiky Japonska je **úsilí o aktivnější roli a prosazování se na poli mezinárodních vztahů**. S tím jsou spojeny i **snahy o prosazování národních zájmů** a **navýšení prestiže** celé země, které jsou deklarovány i v nejnovější verzi japonského Diplomatic Bluebook. Kulturní determinanty v tomto případě můžeme hledat v *morálních povinnostech konfucianismu*, které se projevují tím, že Japonsko chce dosáhnout pozice, která se od něj mezinárodně očekává a která jim byla doporučena i spojeneckými USA.

Tuto aktivnější roli v poslední době rozšiřuje především pomocí ekonomické a regionální podpoře s cílem vytvoření **stabilních a prosperujících světových oblastí, s cílem**

[130] RICE, J. Behind the Japanese mask. s. 62.
[131] HOFSTEDE, G.; HOFSTEDE, G J. *Cultures and organizations : software of the mind.* s. 68.

posílit hospodářské vztahy a s cílem zdůraznění spolupráce jako hlavního pilíře mezinárodních vztahů.

Všechny specifické a definované rysy nacházející se v této kapitole, které jsem se pokusila vysvětlit jejich kulturními a historickými determinanty, zdaleka nejsou všechny, které se vyskytují v portfoliu japonské diplomatické činnosti, ale není v mých silách na tomto vyhrazeném úseku bakalářské práce obsáhnout všechny existující. Navzdory co nejpodrobnějšímu vyhledávání a identifikování determinantů jsou i oni pouze jedněmi z mnoha, které se na výsledném počínání japonské zahraniční politiky podílí.

Nicméně z předchozích odstavců je patrné, že ve větší či menší míře **se kulturní determinanty podílí na výsledné diplomacii Japonska**, či na jejích dílčích cílech, o kterých zahraniční politika této země usiluje. Je ovšem zřejmé, že tyto determinanty spojené s kulturou nejsou jedinými, neboť u počtu diplomatických specifik se daly jednoznačně určit i determinanty historické, vyplývající z historických událostí a situací, které se Japonska dotkly a se kterými si muselo během staletí či desetiletí počínat a vyrovnávat. Za jasný příklad je brán neblahý případ útoku jaderných zbraní, který diametrálně obrátil japonskou zahraniční politiku a určil celý následný vývoj a přístup japonských mezinárodních vztahů a přístupů k nim.

Je více než zřejmé, že s technickým pokrokem a vývojem lidstva se i mezinárodní vztahy a kulturní znaky chování jednotlivců **mění a vyvíjí**, a proto není zaručené, že výše uvedená specifika a jejich determinanty budou platit i v budoucích letech. Nicméně s ohledem na historický vývoj japonské diplomacie zkoumaný ve druhé kapitole je možné odhadovat, že v nejbližších letech nelze očekávat výrazné změny a obraty v diplomatických jedinečnostech země, neboť většina cílů, o které Japonsko usiluje, a jejich determinantů mají poměrně konstantní vývoj.

Závěr

Cílem bakalářské práce byla **identifikace specifik japonské diplomacie a jejich determinace kulturními hodnotami** a následné **posouzení míry vlivu kulturních determinantů na specifické rysy diplomacie Japonska**.

Splnění primárního cíle práce předpokládalo naplnění vymezených dílčích cílů, kterým byly věnovány jednotlivé kapitoly. Pomocí analýzy historického vývoje japonské zahraniční politiky Japonska byly vymezeny specifické rysy japonské diplomatické činnosti. Následně byl zkoumán dopad kulturních hodnot a paradigmatických principů na jednotlivě definovaná specifika diplomatické činnosti Japonska.

První kapitola, rozdělena na dva celky, byla věnována kulturním hodnotám japonského obyvatelstva. V první části byly definovány prvky kultury v kulturně historických a geografických souvislostech. Jako nejpodstatnější kulturními rysy byly identifikovány:

- Důraz na harmonii a souznění plynoucí z konfucianismu.
- Intelektuální hodnoty zakořeněné v náboženství buddhismu.
- Bezproblémové přizpůsobování se životním událostem.
- Šintoistický přístup k diplomatickým rozhodnutím jako k osobním problémům.
- Samostatný vývoj zapříčiněný geografickou polohou a ostrovním charakterem.
- Nutnost přizpůsobit se rušivým přírodním podmínkám.

Druhá část první kapitoly definovala kvantitativní výsledky podle Hofstedeho metodiky kulturních dimenzí a rozšířila předchozí část kapitoly o číselné definování kultury Japonska. Díky těmto indexům byly Japonsku přiřazeny následující vlastnosti:

- Velká vzdálenost moci, vysoká míra kolektivismu, extrémní maskulinní vlastnosti, vysoká míra vyhýbaní nejistotě a extrémně dlouhodobá orientace.

Obsahem druhé kapitoly byla analýza diplomatické a zahraniční činnosti Japonska od počátků tvorby japonského státu po současnou situaci. Byly vymezeny důležité etapy vývoje japonské zahraniční politiky a diplomatických záměrů země v kontextu světových dějin. Také bylo prokázáno, že se zahraniční politika Japonska po konci druhé světové války **diametrálně změnila** a tudíž **rozdělila i diplomatický vývoj na dvě odlišná období**. Díky tomu byly vymezeny nejzásadnějších historické faktory ovlivňující zahraniční politiku a také charakterizovány současné zahraniční aktivity a cíle, zjištěné z nejaktuálnějších dostupných zdrojů ministerstva zahraničních věcí této země. Zjištění historického vývoje a postavení

Japonska na poli mezinárodních vztahů dopomohlo k identifikaci jednotlivých specifických rysů Japonské diplomatické činnosti formulovaných v následující kapitole.

Třetí kapitola byla věnována rozboru a formulaci specifických prvků japonské zahraniční politiky, které byly vymezeny na základě předcházejícího historického rozboru, a zabývala se i rozborem vnějších a vnitřních vlivů, které určují tvorbu zahraniční politiky Japonska. Jak ukázal předchozí rozbor, mezi nejtypičtější rysy diplomacie patří:

- Expanzivní a agresivní politika zacílená na rozšíření územní a vlivu státu.
- Opakované střídání období několika staletí naprosté izolace od okolního světa.
- Úzká bilaterální aliance se Spojenými státy.
- Méně konfrontační zahraniční politika méně zaměřená na veřejné projevy.
- Politika pacifismu a snahy o jaderné odzbrojení.
- Eliminace nebezpečí světového terorismu.
- Tichá diplomacie s potřebou nízkého rizika
- Silná potřeba bezpečnosti.
- Častá účast na mezinárodních platformách a jednáních.
- Zaměření na dlouhodobé cíle zahraniční politiky
- Snahy o aktivnější účast na poli mezinárodního působení.
- Prosazování národních zájmů a zvyšování prestiže země.
- Ekonomická spolupráce a podpora hospodářských vztahů.

Závěrečná kapitola sledovala specifika japonské diplomacie, jak byla formulována v kapitole třetí, a srovnávala s výsledky podle Hofstedeho výzkumu. Komparace prokázala **existenci vazeb** mezi kulturními hodnotami Japonska a specifickými rysy japonské diplomatické činnosti.

Diplomatické rysy prvního období jsou zastoupeny *expanzivní politikou se snahami o rozšíření vlivu*, které lze vysvětlit extrémními hodnotami dosažených v dimenzi maskulinity. Dalším rysem jsou záměrně opakovaná období úplné izolace, usnadněné zeměpisnou polohou a ostrovním charakterem a korelující s Hofstedeho dimenzí vyhýbání se nejistotě.

Společným rysem obou období je orientace na nejsilnější mocnost dané doby, kdy vlivem toho Japonci několikrát prostřídali hlavního spojence v mezinárodních vztazích.

Mezi hlavní rysy soudobé diplomatické činnosti Japonska patří:

- Úzkou bilaterální spolupráci s USA ovšem s méně konfrontačními prvky prosazování národní politiky, zakořeněnou v dimenzi vysoké vzdálenosti moci.

- Definování zahraniční politiky jako *tichá diplomacie* s nízkou potřebou rizika a iniciativy mající svůj původ v principu harmonie plynoucího z konfucianismu, společně s nutností přizpůsobit se přírodním podmínkám a také z dimenze vysokého vyhýbání se nejistotě.
- Ze stejných principů vycházejí i diplomatické rysy usilující o eliminaci nebezpečí světového terorizmu a také s vysoké potřeby bezpečnosti.
- Propagování *pacifistické politiky a úsilí o odstranění atomových zbraní* je také spjato s dimenzí vysokého vyhýbání se nejistotě, avšak silnějším determinantem pro tuto otázku se staly dopady historické události, kdy Japonsko utrpělo jaderný útok na svou zem.
- Důraz, kladený na řešení mezinárodních otázek pomocí kolektivistického rozhodování na mezinárodních diskuzích je determinováno vysokou mírou kolektivizmu v Hofstedeho dimenzi.
- Zaměření zahraniční politiky na dlouhodobá východiska souvisí s tím, že Japonsko spadá do dimenze dlouhodobé orientace.
- Aktivnější role, o kterou Japonsko výhledově usiluje na poli mezinárodního dění, určují morální povinnosti konfucianismu a tlaky, které jsou na něj vytvářeny světových partnerů.

Při řešení základní otázky celé práce byly **prokázány významné vazby** mezi specifickými rysy zahraniční politiky Japonska a kulturním kontextem a hodnotami této země, které dozajista značně ovlivnily pojetí diplomatického stylu japonských tvůrců zahraniční politiky. Nicméně existuje nespočet dalších faktorů působících na její vytváření, a proto není možné jednoznačně označit kulturní rysy za samostatně působící.

Důležitým faktorem je i **neustálý vývoj** mezinárodních vztahů a jednotlivců, kteří si s sebou nesou kulturní znaky své společnosti. Proto není zaručena neměnná platnost výše formulovaných specifických principů a jejich kulturních determinant. Nicméně v ohledu na dosavadní vývoj japonské diplomatické činnosti je možné očekávat pouze nepatrné změny, neboť strategie diplomacie Japonska se projevuje jako konstantní.

Seznam grafů

Graf 1: Kulturní dimenze pro Japonsko 11

Seznam příloh

Příloha č. 1: Seznam nejvýznamnějších mezinárodních organizací, jichž je Japonsko řádným členem ..... Chyba! Záložka není definována.

Příloha č. 2: Seznam nejvýznamnějších regionálních organizací, jichž je Japonsko řádným členem ..... Chyba! Záložka není definována.

Příloha č. 3: Seznam nejvýznamnějších mezinárodních organizací a regionálních uskupení, ve kterých má Japonsko statut pozorovatele .... Chyba! Záložka není definována.

Literatura

Knižní zdroje:

BOHÁČKOVÁ, Libuše; WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Vějíř a meč (Kapitoly z dějin japonské kultury).* 1. vyd. Praha : Panorama, 1987

DRULÁKOVÁ, Radka a Petr DRULÁK. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-802-4511-849.

EVERTS, P.: Laat dat maar aan ons over!: democratie, buitenlands beleid en vrede. DSWO Press, Rijksuniversiteit Leiden 1996, str. 9 citováno dle: DRULÁKOVÁ, Radka a Petr DRULÁK. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-802-4511-849.

HALL, Edward T a Mildred Reed HALL. *Understanding cultural differences*. 1st pub. Boston: Intercultural Press, c1990. ISBN 18-778-6407-2.

HOFSTEDE, Geert H a Gert Jan HOFSTEDE. *Cultures and organizations: software of the mind*. Rev. and expanded 2nd ed. New York: McGraw-Hill, c2005, xii, 434 p. ISBN 978-007-1439-596

HOOK, Glenn D. *Japan's international relations: politics, economics and security*. 2nd ed. New York: Routledge, 2005. ISBN 04-153-3638-4.

LEHMANNOVÁ, Zuzana. *Paradigma kultur*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 511 s. ISBN 978-807-3802-974.

RICE, Jonathan. *Behind the Japanese mask-- how to understand the Japanese culture-- and work successfully with it: exercises, stories, and synthetic cultures*. 2nd ed. Oxford [England]: HowToBooks, c2002. ISBN 978-184-8030-091.

TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. ISBN 978-808-6506-739.

VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny diplomacie*. Vyd. 1. V Praze: Vysoká škola ekonomická, 2008. ISBN 978-802-4514-314.

VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny mezinárodních vztahů*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-807-3802-783

VESELÝ, Zdeněk. *Diplomacie: (teorie - praxe - dějiny)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 493 s. ISBN 978-807-3803-322

Internetové zdroje:

Diplomatic Bluebook 2012 - International Situation and Japan's Diplomacy in 2012 [online]. Ministry of Foreing Affairs of Japan, 2012 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/files/000019036.pdf>.

Diplomatic Bluebook 2012 - Message from the Minister for Foreign Affairs [online]. Ministry of Foreing Affairs of Japan, 2012 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/files/000019034.pdf>.

Japonsko: Zahraničně-politická orientace [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [cit. 2014-04-14]. Dostupný z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/politika/zahranicne_politicka_orientace.html>.

POTTER, D.M. *Evolution of Japan's Postwar Foreign Policy.* [online] Bulletin of the Center for International Education. December 2008, No.9. Nazan University. [cit. 2014-04-14]. Dostupný z: <http://www.nanzanu.ac.jp/cie/gaiyo/kiyo/pdf_09/kenkyu_03.pdf>.

The Constitution of Japan. [online]. Prime Minister of Japan and His Cabinet, November 3, 1946 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html>.

THE HOFSTEDE CENTRE, *Country comparison, Japan* [online]. [cit. 2014-04-06]. Dostupný z: <http://geert-hofstede.com/japan.html>.